

sibde her nok, men vi sibde paa Raade og have ingen Ret, forbedre vi det, kommer maaste Bonden og Herremanden, hvor humane de saa end maaste kunne være, til at nyde Frugten deraf, thi sikkre ere vi ikke. Hvor Mange det holder tilbage, kan hverken den ærede Minister eller det 12te kongevalgte Medlem (Steffensen) oplyse, men at det gjør det, og at det er et af Motiverne for Mange til ikke at forbedre Huse og Jord, derom er der ingen Tvivl. I det andet Thing var der ogsaa stillet Forslag, og det var vel, efter hvad man kunde skjønne efter Betænkningen, ikke det sidste Ord om, at naar det blev paabudt, at der skulde foretages en Grundforbedring af Huse og Jord, maatte det ikke ske uden samtidig Erstatning. Saaledes forekommer det mig, at selv Principet om Erstatning ogsaa er godkendt fra den anden Side, fra Høires Side i det andet Thing. Det er altsaa kun Maaden, hvorom Striden dreier sig. § 5, som det ærede 12te kongevalgte Medlem var saa utilfreds med, er vel ret beset en Følge af §§ 3 og 4. Thi skal Erstatning gives, kan Fristen for jordbestiende Husmænd vel ikke være ringere end 12 Aar, idet det hedder i § 4, at mindre Forbedringer skulde de have Erstatning for, indenfor et Tidsrum af i det Høieste 10 Aar, der er forløbet, siden de ere foretagne. Jeg indrømmer, at det fører ikke med Nødvendighed med sig, at man skal have § 5, fordi §§ 3 og 4 staar der, men jeg antager, at Bestemmelsen om de 10 Aar er sat for at skaffe de Vedkommende Sikkerhed, og skulde de nyde Frugten af deres Arbeide, saa er 12 Aar det mindste Tidsrum. Man kunde jo nok sige, at det gjør lige meget, om de, naar de faae Erstatning, skulle høre efter en kortere Tid. Men det er ingenlunde sagt. Det kan være, at mangen Husmand ellers vilde sige: Ja, havde jeg vidst, at jeg skulde høre og ikke faae Erstatning — thi han kan maaste tidt mene, at den Erstatning, han faar, ikke svarer til hans Arbeide — saa havde jeg ikke gjort det. Derfor antager jeg, at man har sat 12 Aar som det korteste Veemaal. Det kan være meget muligt, at disse Bestemmelser kunne ændres, men selve Grundtanken, at Manden skal nyde Frugten af de Forbedringer, han har foretaget, er, som sagt, godkendt af den foregaaende Lovgivning og er ingenlunde ny. Selv om ogsaa det er rigtigt, hvad den ærede Minister sagde, og hvad jeg forjaavidt ikke betvivler, at de i Reglen ikke blive hortjagede, hverken af Bønder, Proprietærer og Herremænd, er dermed ikke givet. — thertimod, det Modsatte er givet — at Usikkerheden ikke vilde hæmme dem med Hensyn til Fremskridt i Landbruget,

og dette er ingenlunde ubetydeligt. Jeg har jo allerede oplyst, at det er ret betydeligt Hartkorn, der dreier sig om, for slet ikke at tale om, hvor stor Betydning det har, at en Familie driver en Eiendom for sig selv og indretter sit eget Hjem.

Endelig har denne Sag ogsaa en politisk Side. Den afdøde Indenrigsminister Steel bemærkede under Behandlingen af dette eller et lignende Lovforslag: Jeg veed ikke, hvorledes mine Husmænd stemme, og jeg bryder mig heller ikke om at vide det, jeg ønsker ikke engang at vide det. Der er ingen Tvivl om, at det var sandt, og der er heller ingen Tvivl om, at Mange, Mange — baade af Herremænd og Proprietærer og Bønder, der have Leiehusmænd — stille sig som han. Jeg vil saagar tro, at de Allerfleste gjøre det, og gjør i saa Henseende aldeles ingen Forskel paa de forskjellige Klasser. Jeg antager, de paagjældende Klasser ere lige stemme og lige lidt stemme med Valgtryk; der er ingen Grund til at tro Andet. Jeg vil nu altsaa gjerne gaa ud fra — og det skal man gaa ud fra — at man i Almindelighed ikke ønsker at udøve Valgtryk; men selv om det nok saa meget er Tilfældet, maa vi ikke glemme, at Husmanden dog har den Bevidsthed: Jeg er ikke ganske fri. Hvor meget eller hvor liden en Bægt denne Bevidsthed udøver, veed jeg ikke, men at den har Betydning, derom er der næppe Tvivl. Desuden, selv om den paagjældende Bonde, Herremand eller Proprietær er nok saa flink og ikke ønsker, at der skal udøves noget som helst Valgtryk, kan han ikke indestaa for, at hans Underordnede have samme gode Villie. Altsaa uden i mindste Maade at sigte nogen enkelt Klasse, forekommer det mig baade fra et økonomisk og et politisk Standpunkt at være heldigt, at man hjælper de Folk til at blive frigjorte for den mulige Afhængighed, som kan være tilstede, og det er jo det, som i hvert Fald de af mig nævnte §§ 3, 4 og 5 sigte paa. § 2 tillægger jeg mindre Betydning. Jeg har ikke Noget imod, at den staar der, men det forekommer mig ganske vist, at den ikke indeholder Andet end Loven af 27de Mai 1848. — Endelig kommer jeg til den Slags Husmænd, som Lovforslaget omtaler i § 6. Det er de Husmænd, der ikke have 2 Ekp. Land, altsaa de egentlig jordløse Huse. Paa disse skal nærværende Lovforslag ikke være anvendeligt. Er der da Intet at gjøre for dem? Jo, jeg besvarer Spørgsmaalet med Ja. Jeg mener det, at man maa hjælpe dem til, at deres Boliger blive opførte saaledes, at de i Virkeligheden afgive sunde Boliger. Arbejdertommisjonen af 1875 har i sin Be-